

การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้
กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ
Counting the Prescription for Making
a Complaint in the Compoundable Offense
In the Case of Injured Person is the Lack of
Ability

รังสิมา ดาราพงษ์*

Rangsima Darapong

* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Master of Laws Thesis, Faculty of Law, National Institute of Development Administration

บทคัดย่อ

การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ อายุความ 3 เดือน เริ่มนับเมื่อผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ดังนั้น ผู้เสียหายทุกคนจะต้องดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีด้วยตนเองให้ทันภายในระยะเวลา 3 เดือน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิที่จะดำเนินคดีทางอาญาเอากับผู้กระทำความผิด ปัญหาจึงเกิดขึ้นเมื่อผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ คือ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจเกรงกลัวไม่กล้าบอกผู้ใดเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการร้องทุกข์ หรือไม่สามารถไปร้องทุกข์ด้วยปัญหาจากสภาพร่างกายหรือจิตใจ ทำให้ไม่สามารถร้องทุกข์ได้ทันในกำหนดอายุความ แม้กฎหมายของประเทศไทยจะมีการคุ้มครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถไว้โดยให้ผู้มีอำนาจจัดการแทน คือ ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล และผู้แทนเฉพาะคดีของผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนวิกลจริต สามารถร้องทุกข์แทนได้ แต่หากผู้มีอำนาจจัดการแทนมารู้เรื่องในภายหลังจนล่วงเลยระยะเวลา 3 เดือนนับแต่ผู้หย่อนความสามารถรู้ ก็ไม่มีสิทธิร้องทุกข์ได้อีกเพราะขาดอายุความแล้ว ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนี และญี่ปุ่น มีการบัญญัติเรื่องอายุความของบุคคลผู้หย่อนความสามารถไว้แตกต่างจากบุคคลซึ่งมีความสามารถเต็ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเยอรมนีและญี่ปุ่น กำหนดให้การนับระยะเวลาซึ่งต้องร้องทุกข์เริ่มนับแต่ผู้แทนตามกฎหมายรู้การกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด โดยผู้แทนตามกฎหมายคือ ผู้แทนตามกฎหมายทุกประเภทที่มีอำนาจในการปกครองดูแลบุคคลผู้หย่อนความสามารถ การบัญญัติกฎหมายในเรื่อง การนับอายุความร้องทุกข์ของต่างประเทศจึงสามารถคุ้มครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถได้มากกว่าประเทศไทย

ดังนั้น จึงควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 โดยเพิ่มเติมวรรคสอง ให้ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ให้อายุความร้องทุกข์เริ่มนับเมื่อผู้มีอำนาจจัดแทนผู้เสียหายรู้การกระทำและรู้ตัวผู้กระทำความผิด และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(1) และมาตรา 6 โดยเพิ่มเติมให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนรวมถึงผู้พิทักษ์และผู้แทนเฉพาะคดีของคนเสมือนไร้ความสามารถซึ่งมีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบด้วย เพื่อให้มีการคุ้มครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถทุกประเภทได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: บุคคลผู้หย่อนความสามารถ, ผู้มีอำนาจจัดการแทน, การนับอายุความร้องทุกข์

Abstract

The prescription for making a complaint in the compoundable offense has 3-month period as from the date on which the injured person has known the offender. As a result, every injured person shall make the complaint or enter the action within a period of 3 months; or else, he/she shall lose his/her right to conduct criminal proceedings against the offender. The problem is that the injured person who is the person with lack of ability, namely, minor, incompetent person, and quasi-incompetent person may be afraid of notifying and dare not to notify any person of the offense or may not have knowledge and understanding about making the complaint or cannot make the complaint as a result of the problems on physical or mental conditions causing inability to make the complaint in time within the period of prescription. Even though laws of Thailand protect the persons with lack of abilities by providing the persons having power to take action on their behalf, namely, legal representative, guardian, and representative ad litem of the minor, incompetent person, and quasi-incompetent person can make the complaint in lieu of them. However, the persons having power to take action on their behalf who had just known after a period of 3 months as from the date on which the person with lack of ability has known thereof are no longer entitled to make the complaint due to the fact that the prescription has been precluded. Meanwhile, in the United States of America, Germany, and Japan provide the prescription for the persons with lack of ability as different from full competent persons, in particular Germany and Japan, providing that the prescription for making the complaint shall be counted as from the date on which the representatives under law know the offense and know the offender, whereby the representatives under law are all categories of the representatives under law having the power to guard and take care of the persons with lack of ability. In consequence, the provision of laws on counting prescription of the

foreign countries can protect the persons with lack of ability better than those in Thailand.

Hence, Section 96 of the Penal Code ought to be revised by adding paragraph two in the case where the prescription for making the complaint of the injured persons who are the persons with lack of ability shall be counted as from the date on which the persons having the power to take action on their behalf know the offense and know the offender; and the persons having the power to take action on their behalf, inclusive of the curator and representative ad litem of the quasi-incompetent persons, with infirmity in body or imbecile should be added in Section 5(1) and Section 6 of the Criminal Procedure Code so as to protect every category of persons with lack of ability as more appropriate and just.

Keywords: Persons with lack of ability, Persons having the power to take action, Counting the prescription for making the complaint

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบัญญัติของกฎหมายอาญา ทั้งในประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษอื่นๆ บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะการลงโทษนั้นจะเป็นไปเพื่อแก้แค้นทดแทน ช่มชู้ยั้งยังมีให้มีการกระทำความผิด ตัดโอกาสการกระทำความผิด หรือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายเดียวกันคือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งมีประชาชนอยู่ร่วมกันจำนวนมาก โดยในประเทศไทยสามารถแบ่งความผิดของกฎหมายอาญาในแง่ของการดำเนินคดีออกเป็น 2 ประเภท คือ กฎหมายความผิดอาญาต่อแผ่นดิน ซึ่งเป็นความผิดที่กระทบต่อสังคมส่วนรวม ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย แม้ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลเสียหายจากความผิดอาญาดังกล่าวไม่อาจที่จะเข้าไปดำเนินคดีเองได้หรือแม้จะไม่ตั้งใจเอาความ คดีก็ยังไม่ยุติ รัฐต้องดำเนินคดีฟ้องร้องผู้กระทำความผิดจนถึงที่สุด และกฎหมายความผิดอันยอมความได้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความผิดต่อส่วนตัว เป็นความผิดที่ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรง สังคมไม่ได้รับผลกระทบหรือเดือดร้อนจากการกระทำผิดนั้นหรือได้รับในวงแคบ ดังนั้น ผู้เสียหายจึงมีสิทธิเข้าดำเนินคดีได้เองหรือมอบให้รัฐดำเนินคดีแทนก็ได้ และมีสิทธิยุติคดีเมื่อใดก็ได้ ไม่ว่าจะด้วยการถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือตกลงประนีประนอมยอมความ โดยความผิดอันยอมความได้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายระบุไว้ชัดเจน เช่น ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานบุกรุก ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับเพศในบางฐานความผิด ความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อ เป็นต้น หากความผิดฐานใดไม่มีบทบัญญัติระบุว่าความผิดอันยอมความได้ ก็ต้องถือว่าเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน

ในการฟ้องคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นความผิดประเภทใดจะต้องยื่นฟ้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติ ระยะเวลาดังกล่าวเรียกว่าอายุความ ถ้าฟ้องหรือดำเนินคดีหลังกำหนดเวลานั้นไปแล้วถือว่าคดีขาดอายุความ ซึ่งเหตุที่กฎหมายกำหนดเรื่องอายุความไว้เนื่องจากหากปล่อยให้ฟ้องคดีกันได้ตามใจชอบโดยไม่มีกำหนดเวลานั้น จะเกิดปัญหาในเรื่องสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ต้องถูกรีดรอนจากการกระทำความผิดของตนซึ่งได้กระทำไปนานแล้ว เพราะบุคคลอาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพทางร่างกายในระหว่างการพิจารณาคดีหรือต้องหาทรัพย์สินมาวางเป็นประกันต่อศาล ซึ่งสร้างความเดือดร้อนทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิดและครอบครัว และคดีอาญาต้องมีพยานหลักฐานอันแน่ชัดว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง หากปล่อยให้

เวลานั้นนานออกไปอาจทำให้พยานหลักฐานในคดีสูญหายหรือยากต่อการพิสูจน์ นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปถือว่าเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดไปในตัวแล้วเพราะผู้กระทำความผิดจะต้องอยู่อย่างหลบซ่อน ไม่สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ตลอดเวลาจนกว่าคดีจะขาดอายุความ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดอีก นอกจากนี้การมีอายุความนั้น ยังเป็นการเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องรีบดำเนินการเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่รู้เรื่องความผิดและตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ” จากมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดขั้นตอนและเงื่อนไขในการดำเนินคดีประเภทนี้ไว้เข้มงวดกว่าความผิดอาญาต่อแผ่นดิน ทั้งยังมีอายุความที่สั้นมากเพียง 3 เดือนเท่านั้น ดังนั้น ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอันบัญญัติว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ จะต้องรีบดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีด้วยตนเองให้ทันภายในระยะเวลา 3 เดือน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิที่จะดำเนินคดีทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้อีก ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้หย่อนความสามารถ ได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ การนำอายุความ 3 เดือนมาใช้บังคับกับผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถด้วยนั้นย่อมไม่เหมาะสม เพราะบุคคลดังกล่าวไม่สามารถคิดหรือตัดสินใจได้ดีเท่ากับผู้ที่บรรลุนิติภาวะ บุคคลที่มีได้มีความวิกลจริต หรือมีความสามารถเต็ม จึงไม่ควรที่จะใช้อายุความซึ่งมีระยะเวลาเท่ากัน นอกจากนี้ผู้หย่อนความสามารถ ยังขาดความรู้ความเข้าใจว่าตนเองจะต้องดำเนินคดีทางกฎหมายแก่ผู้กระทำความผิดอย่างไร ทำให้ไม่ได้ทำการร้องทุกข์หรือร้องทุกข์ไม่ทันเวลา 3 เดือน อีกทั้งในหลายกรณีผู้เสียหายอาจเกิดความอับอายหรือเกรงกลัว ไม่กล้าบอกผู้ใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น หรืออาจถูกผู้กระทำความผิดหลอกลวงหรือข่มขู่ ทำให้คดีขาดอายุความไปก่อน เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแล ของผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนไร้ความสามารถ ซึ่งเป็นผู้หย่อนความสามารถนั้นมาทราบภายหลัง ก็ไม่สามารถดำเนินคดีเอาผิดทางอาญากับผู้กระทำความผิดได้ ทั้งที่การกระทำความผิดดังกล่าวมีความผิดและสมควรได้รับโทษตามกฎหมาย ปัญหาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงช่องโหว่ของกฎหมายเป็นการเอื้อให้

ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นโทษซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้เสียหาย และทำให้กฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์

แม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้บัญญัติให้ผู้แทนโดยชอบธรรมผู้อนุบาลหรือผู้แทนเฉพาะคดีซึ่งศาลอาจตั้งจากญาติหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ให้เป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 2(4), 5(2) และมาตรา 6 ซึ่งมาตรา 2(4) บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้” หมายความว่า นอกจากผู้เสียหายที่แท้จริง ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดแล้ว ผู้มีอำนาจจัดการแทนก็มีอำนาจในการร้องทุกข์หรือฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้เสียหายได้ ซึ่งผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถ บัญญัติไว้ในมาตรา 5(2) ว่าเป็น “ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล” และในมาตรา 6 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้นๆ ญาติของผู้นั้นหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้” แต่ในกรณีนี้ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต ซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงนั้น กับผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้แทนเฉพาะคดี ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนนั้นก็มิสิทธิเท่ากัน กล่าวคือ เมื่อผู้เสียหายที่แท้จริงและผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดต่างวาระเวลากัน ก็ต้องนับอายุความตั้งแต่ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้เยาว์ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถนั้นรู้ ซึ่งอาจทำให้คดีขาดอายุความเสียก่อนผู้เสียหายคงเหลือแต่สิทธิที่จะเรียกร้องเอาในทางแพ่งได้เท่านั้น ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เกิดการกระทำความผิดต่อผู้หย่อนความสามารถ คือ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถมากขึ้นได้ จากสภาพปัญหาดังได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับอายุความร้องทุกข์ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถ ในความผิดอันยอมความได้ยังมีข้อบกพร่องอยู่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้ ทั้งในเรื่องของความเป็นมา การฟ้องร้องดำเนินคดี การร้องทุกข์ อายุความ และการนับอายุความ

2. เพื่อศึกษากฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น เกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้ ทั้งในเรื่องของความเป็นมา การฟ้องร้องดำเนินคดี การร้องทุกข์ อายุความ และการนับอายุความกรณีของผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ

3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น เกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้ในเรื่อง การฟ้องร้องดำเนินคดี การร้องทุกข์ อายุความ และการนับอายุความกรณีของผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ

4. เพื่อนำไปสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของประเทศไทย เกี่ยวกับอายุความและการนับอายุความในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีของผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตัวบทกฎหมาย ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย คำพิพากษาของศาล ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Internet) ของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์พิจารณาหาข้อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะ

ทบทวนวรรณกรรม

1. หลักกฎหมายของประเทศไทย

หลักการเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้และอายุความร้องทุกข์

ความผิดอันยอมความได้ เป็นความผิดเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของผู้เสียหายโดยแท้ (กิตติพงษ์ คงเรือง, 2556, หน้า 83) หากมีการกระทำแล้วมีผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำโดยตรงเท่านั้น และไม่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมหรือมีอยู่น้อย ดังนั้น เมื่อผู้ที่ถูกกระทำไม่พอใจเอาความดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดต่อไปแล้ว รัฐก็ไม่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอีกต่อไป (จุฬารัตน์ ยะปะนัน, 2553, หน้า 151-152) ความผิดประเภทนี้รัฐจะไม่สามารถดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้ หากยังไม่มี การร้องทุกข์ของผู้เสียหายก่อนและภายหลังจากมีการร้องทุกข์หรือฟ้องร้องดำเนินคดีไปแล้ว ผู้เสียหายมีความสามารถเต็มที่ในการยุติข้อพิพาทและยอมความกับผู้กระทำความผิด โดยจะยอมความในเวลาใดก็ได้ก่อนคดีถึงที่สุด และผลของการยอมความนั้นทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับ คดีจะยุติลงทันที รัฐไม่สามารถจะดำเนินคดีต่อไปเป็นการขัดความประสงค์ของผู้เสียหายได้ (พงศ์อิทธิ ภูษิตโยโยค, 2554, หน้า 10)

อายุความคดีความผิดอันยอมความได้หรืออายุความร้องทุกข์ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ” จากบทบัญญัติดังกล่าว อายุความร้องทุกข์ 3 เดือน จะเริ่มนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แตกต่างจากอายุความทั่วไปซึ่งอายุความจะเริ่มนับวันที่เมื่อเกิดการกระทำความผิด โดยไม่สนใจว่าจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ หากมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนแล้ว คดีจะขาดอายุความ ไม่สามารถดำเนินคดีเอากับผู้กระทำความผิดได้อีก แต่หากผู้เสียหายร้องทุกข์ไว้แล้วภายใน 3 เดือน ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีเกิน 3 เดือนได้ ทั้งนี้ ภายใต้กำหนดระยะเวลาอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 13)

ประเภทของบุคคลผู้หย่อนความสามารถ

1. ผู้เยาว์ หมายถึง บุคคลผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การบรรลุนิติภาวะหรือการพ้นจากภาวะผู้เยาว์มีได้ 2 กรณี คือ (1) อายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ (2) อายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่ได้ทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย คือ สมรสเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว หรือเมื่อศาลอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้ ซึ่งผู้เยาว์นี้จะอยู่ภายใต้การดูแลของผู้แทนโดยชอบธรรม

2. คนไร้ความสามารถ หมายถึง บุคคลวิกลจริต (บุคคลซึ่งมีอาการทางจิตผิดปกติถึงขนาดขาดความสามารถสิ้นเชิงในการกำหนดเจตนาของตนเองได้อย่างอิสระ) ซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งการวิกลจริตจะต้องถึงขนาดว่าเป็นอย่างมากคือ 不知ความรู้สึกผิดชอบ 不知รู้สึกตัวว่าทำอะไรลงไปในขณะที่มีอาการวิกลจริตนั้น และเป็นอยู่ประจำ คือ วิกลจริตอยู่เสมอ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นตลอดเวลา อาจมีบางเวลามีสติอย่างคนธรรมดา แต่ในเวลาต่อมาก็เกิดวิกลจริตอีกเป็นอย่างนี้เรื่อยไป ซึ่งคนไร้ความสามารถนี้จะต้องอยู่ในความดูแลของผู้อนุบาล

3. คนเสมือนไร้ความสามารถ หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางกายแต่ไม่ถึงขนาดวิกลจริตหรือบุคคลที่บกพร่องในความประพฤติก ซึ่งความบกพร่องนั้นทำให้ไม่สามารถจะทำการงานโดยตนเองหรืออาจจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ต้องอยู่ในความพิทักษ์ของคนอื่นซึ่งเรียกว่าผู้พิทักษ์ (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2550, หน้า 94) ยกตัวอย่างเช่น

3.1 คนที่มีกายพิการ หมายถึง มีส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายขาดไป บกพร่องไม่สมประกอบ ทำให้ขาดกำลังกายไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ เช่น ตาบอด หูหนวก ตาพิการอย่างหนัก เป็นใบ้ เป็นต้น

3.2 จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หมายถึง บุคคลที่มีจิตผิดปกติแต่ไม่ถึงขนาดวิกลจริต คือ ไม่ถึงกับขาดความสามารถโดยสิ้นเชิงในการกำหนดเจตนาของตนเองได้อย่างอิสระ ยังมีความรู้สึกผิดชอบแต่อยู่ในระดับต่ำกว่าคนปกติ เป็นผู้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลภายในหรือสิ่งร้ายภายนอกได้ง่าย หรืออ่อนวิจฉัยกว่าคนปกติ เช่น คนปัญญาอ่อน คนที่เป็นโรคประสาท หรือโรคสมองเสื่อม ความจำเสื่อม เป็นต้น

3.3 ประพฤติสุรุษร้ายเสเพลเป็นอาชญา หมายถึง ติดนีสัยการใช้จ่ายเกินฐานานุรูปในทางที่ไม่ควร โดยคำว่าสุรุษร้ายนี้ต้องพิจารณาทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ยังต้องมีลักษณะเสเพลประกอบอยู่ด้วย คือ ต้องเป็นการใช้จ่ายในเรื่องเหลวไหลไม่สมควรเป็นอาชญา คือ ประพฤติจนติดเป็นนิสัยและเกิดขึ้นเป็นประจำ โดยต้องพิจารณาเป็นกรณีไป

3.4 ติดสุรยาเมา หมายถึง กรณีที่บุคคลเสพสุราหรือสิ่งเสพติดเป็นอาชญาจนไม่สามารถเลิกได้ เช่น มีอาการเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง หรือภาวะทางจิตใจไม่อาจฟื้นความรู้สึกอยากได้ ซึ่งรวมถึงสารเสพติดทุกชนิดที่ส่งผลต่อจิตประสาท เป็นต้น

สิทธิในการร้องทุกข์คดีความผิดอันยอมความได้

ในคดีความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายที่แท้จริงจากการกระทำความผิดทุกคนมีสิทธิในการร้องทุกข์ได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือบุคคลผู้หย่อนความสามารถ หากได้กระทำการร้องทุกข์ถูกต้องโดยแจ้งการกระทำความผิดและแสดงเจตนาต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องว่าต้องการจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษก็จะเป็นการร้องทุกข์โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นหากผู้เสียหายจะเป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตในขณะที่จรดไม่วิกลแล้ว ซึ่งมีความเข้าใจในการกระทำของตนเอง ก็สามารถทำการร้องทุกข์ด้วยตนเองได้ ดังตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3915/2551 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) และมาตรา 123 มิได้บัญญัติว่า การร้องทุกข์ของผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือบุคคลดังกล่าวต้องลงลายมือชื่อในการร้องทุกข์ของผู้เยาว์ด้วย ดังนั้นผู้เยาว์จึงมีอำนาจร้องทุกข์ด้วยตนเองได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 6079/2555 จำเลยครอบครองเงินของ ฮ. และเบียดบังยกยอกเงินจำนวนดังกล่าวไป การกระทำที่โจทก์กล่าวหาที่เกิดขึ้นขณะที่ ฮ. ยังมีชีวิตอยู่ จึงเป็นการกระทำต่อ ฮ. เจ้าของทรัพย์ ฮ. จึงเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 2 (4) และมีอำนาจร้องทุกข์ตามมาตรา 3 (1) ประกอบมาตรา 2 (7) แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจะมีคำสั่งให้ ฮ. เป็นผู้เสมือนคนไร้ความสามารถ แต่ ฮ. ยังสามารถดำเนินคดีแก่จำเลยที่ 1 และที่ 2 เหมือนเช่นบุคคลทั่วไปได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากจำเลยที่ 1 และที่ 2 ผู้พิทักษ์

นอกจากผู้เสียหายที่แท้จริงซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถแล้ว ผู้มีอำนาจจัดการแทนถือเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 ในการร้องทุกข์แทนบุคคลผู้หย่อนความสามารถนั้นด้วย ได้แก่

1) ผู้มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(1) คือ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิด ซึ่งได้กระทำโดยผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้แทนโดยชอบธรรม ได้แก่ บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้ปกครอง และผู้รับบุตรบุญธรรม ดังนั้น หากไม่ใช่ผู้แทนโดยชอบธรรมตามกฎหมาย ก็ไม่สามารถร้องทุกข์หรือยื่นฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย ซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถได้ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2553, หน้า 56-57) ตัวอย่างเช่น บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาผู้เยาว์ และมีได้จดทะเบียนว่าผู้เยาว์เป็นบุตร หรือศาลได้พิพากษาว่า เป็นบุตร เป็นต้น

2) ผู้มีอำนาจจัดการแทนตามมาตรา 6 คือ ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง ที่ตั้งโดยศาลหรือที่เรียกว่า ผู้แทนเฉพาะคดี ซึ่งสามารถดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องร้องดำเนินคดีแทนบุคคลผู้หย่อนความสามารถได้ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2553, หน้า 61-62) ซึ่งศาลจะตั้งผู้แทนเฉพาะคดีให้เมื่อมีการร้องขอจากญาติ หรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง โดยจะต้องเข้าเงื่อนไขว่า 1) ผู้เสียหายที่แท้จริงเป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ แต่ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล หรือ 2) ผู้เสียหายที่แท้จริงมีผู้มีอำนาจจัดการแทนตามมาตรา 5(1) แล้ว แต่ผู้มีอำนาจจัดการแทนไม่สามารถทำหน้าที่ได้โดยเหตุใดเหตุหนึ่ง หรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ

การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้

อายุความร้องทุกข์เริ่มนับเมื่อผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งก็คือนับตั้งแต่วันที่ผู้เสียหายที่แท้จริง คือ บุคคลผู้หย่อนความสามารถนั้นทราบเรื่องและตัวผู้กระทำความผิด คือ อายุความ 3 เดือนจะเริ่มนับเมื่อผู้หย่อนความสามารถนั้นรู้การกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้ในกรณีที่ผู้เสียหายมีภาวะปัญญาอ่อนไม่อาจเข้าใจการกระทำของตน ได้มีคำพิพากษาถือว่าผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมทราบ โดยถือว่าผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดจากการบอกกล่าวของผู้แทนโดยชอบธรรมนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 20603/2556 อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ที่ให้คดีเป็นอันขาดอายุความสำหรับความผิดอันยอมความได้หากผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์ภายในสามเดือน นับแต่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดนั้น เป็นกรณีที่ผู้เสียหายรู้ว่ามีกรกระทำ ความผิดเกิดขึ้นแก่ตนเอง เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้เป็นที่ยุติว่าผู้เสียหายมีภาวะปัญญาอ่อนระดับ

น้อย อายุสมองเท่ากับเด็กอายุ 9 ปี 7 เดือน มีพัฒนาการทางสมองช้าและมีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ และโจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดต่อผู้เสียหายโดยอาศัยเหตุที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลที่ไม่อาจเข้าใจตามควร ซึ่งสาระสำคัญแห่งการกระทำของตน จึงไม่อาจถือได้ว่าผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิดนับแต่มีการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายเป็นวันเริ่มต้นนับอายุความ เมื่อได้ความว่าวันที่ 20 กรกฎาคม 2553 มีลูกค้ำมาแจ้งนางสีกาซึ่งเป็นมารดาของผู้เสียหายว่าผู้เสียหายไปเบิกเงินจากธนาคาร จนกระทั่งวันที่ 27 กรกฎาคม 2553 นางสีกาไปตรวจสอบบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้เสียหาย พบว่า มีการปิดบัญชี จึงสอบถามผู้เสียหายได้ความว่าจำเลยเป็นผู้พาไปแจ้งความเรื่องสมุดบัญชีเงินฝากสูญหายและพาผู้เสียหายไปถอนเงินจากธนาคาร จึงนับได้ว่าผู้เสียหายได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในการกระทำของตนและรู้เรื่องความผิดจากนางสีกา เมื่อนับถึงวันที่ 10 กันยายน 2553 อันเป็นวันที่นางสีกาพาผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนจึงไม่เกิน 3 เดือนนับแต่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีไม่ขาดอายุความ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

2. หลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีการแบ่งแยกความผิดเป็นความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้ อีกทั้งไม่มีความผิดที่ให้การร้องทุกข์เป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีบางประเภท หรือมีการกำหนดอายุความซึ่งใกล้เคียงกับคดีความผิดอันยอมความได้ของไทย ดังนั้นในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีหลักการเกี่ยวกับอายุความคดีความผิดอันยอมความได้ในกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถด้วย

แต่ในคดีอาญาบางฐานซึ่งมีลักษณะคล้ายกับความผิดอาญาต่อแผ่นดินของประเทศไทย ได้มีการกำหนดหลักการเรื่องอายุความและการนับอายุความสำหรับผู้หย่อนความสามารถประเภทผู้เยาว์เอาไว้แตกต่างจากบุคคลทั่วไป โดยในกฎหมายระดับสหพันธรัฐ ประมวลกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกา มาตรา 18 U.S. Code มาตรา 3823 ได้บัญญัติความผิดที่กระทำต่อเด็กไว้ว่า “ไม่มีอายุความสำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศหรือเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายที่กระทำต่อเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี แต่จะต้องมีการฟ้องคดีก่อนเด็กนี้จะอายุครบ 25 ปี” และกฎหมายระดับมลรัฐ เช่น กฎหมายอาญาของมลรัฐไอดาโฮ “ในคดีความผิดร้ายแรงที่มีการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี อายุความตามกฎหมายจะมีผลจนถึง 5 ปี นับจากวันที่เด็กมีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์” ในมลรัฐอินเดียนา “คดีความผิดร้ายแรงที่กฎหมายกำหนดสำหรับการก่ออาชญากรรม

ทางเพศที่กระทำต่อผู้เยาว์ อายุความจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้เสียหายมีอายุครบ 31 ปี” หรือในมลรัฐ นิวเจอร์ซีย์ “คดีความผิดร้ายแรงที่ผู้เยาว์ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมอายุความฟ้องร้องมีกำหนด 5 ปี นับจากวันที่อายุครบ 18 ปี หรือ 2 ปี นับจากวันที่ค้นพบอาชญากรรมแล้ว เว้นแต่จะพบ ภายหลัง เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะของการกำหนดขยายอายุความออกไป โดยอาจกำหนดอายุ ความให้ยาวขึ้น หรือเริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็ก และตกเป็นเหยื่อในอาชญากรรมที่มีความผิดร้ายแรง หรืออาชญากรรม เกี่ยวกับความผิดทางเพศ

3. หลักกฎหมายของสหพันธรัฐเยอรมนี

หลักการเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้และอายุความร้องทุกข์

สหพันธรัฐเยอรมนี มีความผิดซึ่งมีลักษณะคล้ายความผิดอันยอมความได้ เรียกว่า Antragsdelikt หรือความผิดที่ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ ความผิดประเภทนี้ผู้เสียหายร้องทุกข์ว่า กล่าวก่อน เจ้าพนักงานตามกฎหมายและพนักงานอัยการจึงจะดำเนินคดีได้ (คณิต ณ นคร, 2551, หน้า 106) โดยผู้เสียหายมีสิทธิที่จะถอนคำร้องทุกข์ได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด หากถอนคำ ร้องทุกข์แล้วก็จะไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้อีก เช่น ความผิดฐานดูหมิ่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ความผิดฐาน ทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น

ความผิดประเภทนี้ตามประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันมาตรา 77b (1) บัญญัติว่า “ความผิดซึ่งผู้เสียหายร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีจะไม่ถูกดำเนินคดีต่อไป หากบุคคลผู้มีสิทธิร้องทุกข์ มิได้ทำการร้องทุกข์ก่อนระยะเวลา 3 เดือน และหากวันครบกำหนดตรงกับวันอาทิตย์ วันหยุด นักชัตตกซ์ หรือวันเสาร์ ระยะเวลาจะสิ้นสุดลงเมื่อหมดวันทำการถัดไป” ดังนั้น หากบุคคลที่มี สิทธิร้องทุกข์มิได้ร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน ก็จะไม่สามารถร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีได้อีก แต่ทั้งนี้ก็ไม่ตัดสิทธิของพนักงานอัยการที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีแม้ไม่ได้มีผู้ใดร้องทุกข์ โดยจะทำ ได้ หากเห็นว่ามีความผิดเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะพิเศษและได้รับความยินยอมจาก หัวหน้าแล้ว

ประเภทของบุคคลผู้หย่อนความสามารถ

บุคคลผู้หย่อนความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มี 3 ประเภท ได้แก่

1. ผู้เยาว์ ซึ่งต้องอยู่ในความปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรม ได้แก่ บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครอง เป็นต้น
2. คนไร้ความสามารถ คือ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ป่วยด้วยโรคทางจิตใจหรือทางร่างกาย หรือมีความพิการทางจิตใจหรือร่างกาย จนไม่สามารถดูแลการทำงานของตนได้ทั้งหมดหรือบางส่วน และศาลตั้งให้อยู่ในความปกครองดูแลของผู้อนุบาล (Legal Custodian)
3. คนเสมือนไร้ความสามารถ เป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ในกรณีต่างๆ ว่าให้ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่พิทักษ์หรือดูแลสิทธิของผู้นั้น (Curtor) เช่น ผู้พิทักษ์ของผู้ไม่อยู่ ผู้พิทักษ์ของเด็กในครรภ์ เป็นต้น

สิทธิในการร้องทุกข์คดีความผิดอันยอมความได้

ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติให้การกระทำความผิดที่จะถูกฟ้องร้องได้เมื่อมีการร้องทุกข์ ต้องกระทำการร้องทุกข์โดยบุคคลตามมาตรา 77 ซึ่งมี 4 ประเภท คือ

- 1) ผู้เสียหาย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น
- 2) กรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สิทธิในการร้องทุกข์จะถูกโอนตามกฎหมายไปยังคู่สมรส คู่สมรสเพศเดียวกัน หรือบุตร ถ้าไม่มีหรือบุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตายไปก่อนสิ้นสุดระยะเวลาที่จะร้องทุกข์ได้ สิทธิในการร้องทุกข์จะเป็นของบิดามารดา และหากบิดามารดาถึงแก่ความตาย สิทธินั้นจะตกเป็นของพี่น้องและหลานของเขา แต่ถ้าหากญาติตามที่กล่าวมาแล้วมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือสถานภาพในฐานะญาติของผู้เสียหายได้หมดไป ชื่อของเขาจะถูกตัดออกจากรายชื่อผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ และบุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์แทนผู้เสียหาย จะทำการร้องทุกข์ฝ่าฝืนเจตจำนงที่แท้จริงของผู้เสียหายไม่ได้
- 3) กรณีที่บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขาดความสามารถตามกฎหมายหรือมีความสามารถตามกฎหมายแต่เพียงจำกัด ผู้แทนตามกฎหมายและบุคคลซึ่งมีความรับผิดชอบในการดูแลบุคคลนั้น มีสิทธิที่จะร้องทุกข์
- 4) หากมีบุคคลมากกว่าหนึ่งคนมีสิทธิในการยื่นคำร้องทุกข์ ผู้มีสิทธิแต่ละคนสามารถยื่นคำร้องทุกข์ได้อย่างอิสระ

การร้องทุกข์ดังกล่าวนี้มีความสำคัญต่อคดีซึ่งผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ (Antragsdelikt) เพราะเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้รัฐเข้ามาดำเนินคดีดังกล่าวได้ ดังนั้น การร้องทุกข์ถึงการกระทำความผิดและแสดงเจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษนั้น จึงจะต้องกระทำให้อุบัติโดยผู้มีสิทธิร้องทุกข์ตามกฎหมาย หากกระทำโดยผู้ไม่มีสิทธิแล้ว การร้องทุกข์ย่อมไม่ถือเป็นการร้องทุกข์โดยชอบด้วยกฎหมาย และส่งผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถสอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดีดังกล่าวให้ได้

การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้

คดีซึ่งผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ (Antragsdelikt) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับความผิดอันยอมความได้ของประเทศไทย ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 77b (1) ซึ่งบัญญัติให้บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ทำการร้องทุกข์ก่อนครบกำหนด 3 เดือนนั้น การนับระยะเวลาดังกล่าว ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 77b (2) บัญญัติให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้มีสิทธิร้องทุกข์รู้ถึงความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด และสำหรับการร้องทุกข์ซึ่งกระทำโดยตัวแทนตามกฎหมาย หรือผู้รับผิดชอบดูแลบุคคลนั้น การนับอายุความนับจากความรู้ของผู้แทนนั่นเอง ดังนั้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น อันเป็นบุคคลที่ขาดความสามารถหรือมีความสามารถจำกัดตามกฎหมาย ระยะเวลาซึ่งต้องร้องทุกข์ก่อนครบ 3 เดือน จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้แทนตามกฎหมาย คือ ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี รู้ถึงความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดนั้น

เหตุผลที่กฎหมายอาญาเยอรมันบัญญัติไว้เช่นนี้ เพราะมองว่าผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิร้องทุกข์ด้วยตนเองได้อย่างแท้จริง กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้แทนตามกฎหมายหรือผู้ดูแลรับผิดชอบบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เข้าทำหน้าที่แทน โดยที่การรู้ถึงการกระทำความผิดและรู้ถึงตัวของผู้กระทำความผิดที่ผู้เสียหายรับรู้มานั้น ก็ไม่มีผลต่อการเริ่มต้นนับระยะเวลาในการร้องทุกข์แต่อย่างใด ดังนั้น หากแม้ผู้เยาว์จะร้องทุกข์ด้วยตนเอง แต่เมื่อยังไม่บรรลุนิติภาวะ ก็ต้องถือว่าการร้องทุกข์ของผู้เยาว์ไม่มีผลตามกฎหมาย (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจพัฒน์, 2558, หน้า 74)

4. หลักกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้ความผิดบางประเภท ซึ่งเป็นความผิดที่ไม่ซับซ้อน เป็นความผิดเล็กน้อย จะต้องอาศัยคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดี

ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากไม่มีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายก่อนแล้ว จะไม่สามารถสืบสวน สอบสวน และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ เรียกว่า Shinkokuzai ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีแนวคิดเดียวกับ Antragsdelikte ของสหพันธรัฐเยอรมนี และมีลักษณะคล้ายกับความผิดอันยอมความได้ของประเทศไทยด้วย (Wing-Cheong Chan, 2008, p. 131) ความผิดประเภทนี้ เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกงในหมู่ญาติ ทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น (เศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ, ชนภัทร วินยวัฒน์ และคมวิชร เอียงอ่อง, 2552, หน้า 29)

คดีประเภทนี้เมื่อได้ร้องทุกข์แล้ว มีสิทธิที่จะถอนคำร้องทุกข์ได้จนกว่าจะมีการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งจะมีผลให้คดีอาญาดังกล่าวระงับไป และทำให้ไม่สามารถฟ้องคดีได้อีก หากว่าไม่มีการถอนคำร้องทุกข์จนกระทั่งพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายก็หมดโอกาสที่จะถอนคำร้องทุกข์ได้อีกต่อไป

อายุความในการร้องทุกข์ บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235 ความว่า

(1) เกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งต้องร้องทุกข์ จะไม่มีการร้องทุกข์ใดที่สามารถกระทำได้ภายหลังจาก 6 เดือนนับจากวันที่ผู้ร้องทุกข์ทราบตัวผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้อายุความร้องทุกข์ 6 เดือนจะไม่ใช้กับการร้องทุกข์ในความผิดดังต่อไปนี้ คือ i) ความผิดตามมาตรา 176-178, 225 หรือ 227 วรรคแรก และจำกัดเฉพาะการกระทำที่เป็นการช่วยเหลือผู้ที่กระทำความผิดตามมาตรา 225 หรือ 225 วรรคสาม ของประมวลกฎหมายอาญา หรือการร้องทุกข์ที่เกี่ยวกับการพยายามกระทำความผิดเหล่านี้ ii) การร้องทุกข์ที่กระทำโดยตัวแทนต่างประเทศตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 232 วรรคสอง หรือการร้องทุกข์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 230 หรือ 231

(2) การร้องทุกข์ในกรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่จะได้ฟ้องภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่มีการตัดสินว่าการสมรสเป็นโมฆะ หรือมีการเพิกถอนการเป็นโมฆะในชั้นตอนสุดท้าย

ประเภทของบุคคลผู้หย่อนความสามารถ

บุคคลผู้หย่อนความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศไทย มี 4 ประเภท คือ

- 1) ผู้เยาว์ ซึ่งต้องอยู่ในความปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรม
- 2) คนไร้ความสามารถ (Adult Ward) คือ บุคคลที่ขาดความสามารถที่จะรู้ผิดชอบในการกระทำของตนอยู่เป็นนิจศีลเนื่องจากความพิการใดๆ ทางจิตใจ และศาลครอบครัวตั้งให้ผู้อยู่ภายใต้การปกครองของผู้อุปบาล (Guardian of Adult)
- 3) คนเสมือนไร้ความสามารถ (Person under Curatorship) คือ บุคคลที่มีความสามารถไม่เพียงพออย่างมากที่จะรู้ผิดชอบเพราะเหตุจากความพิการใดๆ ทางจิตใจ และศาลครอบครัวตั้งให้ผู้อยู่ภายใต้การดูแลของผู้พิทักษ์ (Curetor)
- 4) คนซึ่งต้องอยู่ภายใต้การช่วยเหลือ (Person under Assistance) คือ บุคคลที่มีความสามารถไม่เพียงพอที่จะรู้ผิดชอบเพราะเหตุจากความพิการใดๆ ทางจิตใจ และศาลครอบครัวตั้งให้ผู้อยู่ภายใต้การช่วยเหลือของผู้ช่วยเหลือ (Assistant)

สิทธิในการร้องทุกข์คดีความผิดอันยอมความได้

การร้องทุกข์จะต้องกระทำโดยผู้เสียหายหรือบุคคลตามที่กฎหมายให้อำนาจเท่านั้น โดยวิธีร้องทุกข์ตามมาตรา 241(1) บัญญัติว่า ให้ทำได้ด้วยการยื่นเรื่องต่อพนักงานอัยการหรือพนักงานตำรวจซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ โดยบุคคลที่มีอำนาจในการร้องทุกข์คืออาญาตามกฎหมาย ได้แก่

- 1) ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด
- 2) ผู้แทนตามกฎหมายของผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์ได้โดยอิสระ
- 3) คู่สมรส ญาติร่วมสายโลหิต หรือพี่น้อง ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย
- 4) ญาติของผู้เสียหายสามารถยื่นร้องทุกข์ได้อย่างอิสระ ในกรณีที่ผู้แทนตามกฎหมายของผู้เสียหาย หรือคู่สมรสของตัวแทนนั้น หรือญาติโดยสายเลือดใน 4 ระดับชั้นของเครือญาติ หรือญาติพี่น้องใน 3 ระดับชั้นของเครือญาติ เป็นผู้ต้องหา

ผู้แทนตามกฎหมายตามที่บัญญัติในมาตรานี้ ได้แก่ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้มีอำนาจปกครองบุคคล ผู้หย่อนความสามารถในกรณีอื่นๆ ตามกฎหมาย

การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้

คดีซึ่งต้องร้องทุกข์ก่อน (Shinkokuzai) ของประเทศญี่ปุ่นนั้น มีอายุความร้องทุกข์ 6 เดือน โดยการนับอายุความนั้นจะเริ่มนับแต่วันที่ผู้ร้องทุกข์รู้ตัวผู้กระทำความผิด ในกรณีเหยื่อของอาชญากรรมเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ บุคคลผู้หย่อนความสามารถซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงสามารถที่จะร้องทุกข์ด้วยตนเองได้ และอายุความจะเริ่มนับเมื่อบุคคลผู้หย่อนความสามารถนั้นรู้ตัวผู้กระทำความผิด

นอกจากตัวผู้เสียหายแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้ให้อำนาจกับผู้แทนตามกฎหมายด้วย ซึ่งผู้แทนตามกฎหมายนี้ ได้แก่ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้มีอำนาจปกครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถในกรณีอื่นๆ ตามกฎหมาย คือ ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ และผู้ช่วยเหลือ โดยตัวแทนตามกฎหมายดังกล่าวมีสิทธิพิเศษสามารถร้องทุกข์ได้เองอย่างอิสระโดยไม่ต้องคำนึงถึงความประสงค์ของเหยื่อซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ และการนับอายุความเริ่มนับเมื่อผู้แทนตามกฎหมายรู้ตัวผู้กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 236 ได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่มีบุคคลสองคนหรือมากกว่าที่มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ ความล้มเหลวคนหนึ่งในเรื่องระยะเวลาการร้องเรียนจะไม่ส่งผลต่อผู้อื่น ดังนั้น หากผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์คนหนึ่งไม่ยื่นคำร้องทุกข์ภายในอายุความ ทำให้ไม่สามารถยื่นคำร้องทุกข์ได้อีก ก็มีได้หมายความว่าผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์คนอื่นๆ จะไม่สามารถยื่นคำร้องทุกข์ได้อีกไปด้วย อายุความ 6 เดือน ดังกล่าวจะได้รับการตัดสินแยกต่างหากสำหรับผู้ร้องเรียนแต่ละคน และยังใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้แทนตามกฎหมายด้วย ตามคำพิพากษาศาลฎีกา ตัดสินวันที่ 29 พฤษภาคม 1953 (Shigemitsu Dando, 1965, p. 324) ที่ว่า แม้ว่าเหยื่อจะรู้ถึงการกระทำความผิดเกิน 6 เดือนแล้ว แต่หากตัวแทนทางกฎหมายทำการร้องทุกข์ภายในระยะเวลา 6 เดือนก็เริ่มนับตั้งแต่วันที่ตนเองรู้ตัวผู้กระทำความผิด คำร้องทุกข์ก็มีผลใช้บังคับได้

การอภิปรายผล

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการนับอายุความกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถของประเทศไทยและต่างประเทศจะพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาแม้จะไม่มี การแบ่งแยกความผิดเป็นความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้ของประเทศไทย แต่ถึงกระนั้น ในคดีความผิดประเภท felony ซึ่งอาจเทียบได้กับความผิดอาญาต่อแผ่นดินของประเทศไทย โดยเฉพาะในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือเนื้อตัวร่างกายของผู้เยาว์ ซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถประเภทหนึ่ง ได้มีการบัญญัติหลักเรื่องการนับอายุความไว้แตกต่างจากบุคคลที่มีความสามารถเต็ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้เยาว์ ซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถให้สามารถดำเนินคดีได้เมื่อมีวิญญูติเพียงพอที่จะตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีเอาผิดกับผู้ต้องหาหรือไม่ โดยมีให้ขาดอายุความเสียก่อน เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกา มาตรา 18 U.S. Code มาตรา 3823 กำหนดว่า ไม่มีอายุความสำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศหรือเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายที่กระทำต่อเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี แต่จะต้องมีการฟ้องคดีก่อนเด็กนี้จะอายุครบ 25 ปี หรือในมลรัฐโอตาโฮกำหนดว่า ในคดีความผิดร้ายแรงที่มีการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี อายุความตามกฎหมายจะมีผลจนถึง 5 ปี นับจากวันที่เด็กมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เป็นต้น

สหพันธรัฐเยอรมนีมีความผิดประเภทหนึ่งเรียกว่า ความผิดซึ่งผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ (Antragsdelikt) บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาว่าหากผู้มีสิทธิร้องทุกข์มิได้ทำการร้องทุกข์ก่อนระยะเวลา 3 เดือน ความผิดดังกล่าวจะไม่ถูกดำเนินคดีต่อไป ส่วนการนับระยะเวลา 3 เดือนให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้มีสิทธิร้องทุกข์รู้ถึงความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด และให้สามารถร้องทุกข์ได้ก่อนคดีถึงที่สุด และเมื่อถอนคำร้องทุกข์แล้วจะไม่สามารถยื่นฟ้องร้องดำเนินคดีได้อีก ซึ่งมีหลักการคล้ายกับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ของประเทศไทยอย่างมาก กล่าวคือ เป็นความผิดที่ต้องมีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายก่อนภายในเวลา 3 เดือน เจ้าพนักงานตามกฎหมายและพนักงานอัยการจึงจะฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ อีกทั้งในคดีความผิดอันยอมความได้ของประเทศไทยก็สามารถยอมความกันได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุดเช่นกัน ในเรื่องเกี่ยวกับการนับอายุความของบุคคลผู้หย่อนความสามารถประเทศเยอรมนีได้มีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 77b (2) ใจความว่า ระยะเวลา 3 เดือนนั้น ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้มีสิทธิร้องทุกข์รู้ถึงความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด และในกรณี

ที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น อายุความร้องทุกข์ 3 เดือน ให้นับแต่วันที่ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณีเป็นผู้มีสิทธิที่จะร้องทุกข์ เหตุผลที่กฎหมายอาญาเยอรมันบัญญัติไว้เช่นนี้ เพราะมองว่าผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิร้องทุกข์ด้วยตนเองได้อย่างแท้จริง กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้แทนตามกฎหมายดังกล่าวเป็นผู้เข้าทำหน้าที่แทน โดยที่การรู้ถึงการกระทำความผิด และรู้ถึงตัวของผู้กระทำความผิดที่ผู้เสียหายรับรู้มานั้น ไม่มีผลต่อการเริ่มต้นนับระยะเวลาในการร้องทุกข์แต่อย่างใด ดังนั้น หากแม้ผู้เยาว์จะร้องทุกข์ด้วยตนเอง แต่เมื่อยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ต้องถือว่าการร้องทุกข์ของผู้เยาว์ไม่มีผลตามกฎหมาย ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีการบัญญัติการนับอายุความในลักษณะดังกล่าวไว้ อีกทั้ง ตัวผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ด้วยตนเองได้ กฎหมายในประเด็นนี้ของเยอรมนีจึงมีความแตกต่างกับประเทศไทย

ประเทศญี่ปุ่นมีความผิดซึ่งผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ (Shinkokuzai) เป็นความผิดที่ไม่ซับซ้อน เป็นความผิดเล็กน้อย และต้องอาศัยคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ โดยการร้องทุกข์จะต้องทำภายใน 6 เดือนนับจากวันที่ผู้ร้องทุกข์ทราบตัวผู้กระทำความผิด และสามารถถอนคำร้องทุกข์ได้จนกว่าจะมีการฟ้องคดี ส่งผลให้คดีอาญาระงับและไม่สามารถฟ้องคดีได้อีก ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันกับอายุความร้องทุกข์ของประเทศไทย เพียงแต่ระยะเวลาที่ให้ทำการร้องทุกข์ของญี่ปุ่นจะยาวกว่าของประเทศไทยซึ่งมีเวลาเพียง 3 เดือน และในประเทศไทยการถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความนั้นจะกระทำได้ตลอดจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235(1) การนับอายุความร้องทุกข์ของประเทศไทย เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้มีสิทธิร้องทุกข์รู้ตัวผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ นอกจากผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถจะร้องทุกข์ด้วยตนเองได้แล้ว ผู้แทนตามกฎหมายของบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ได้แก่ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้มีอำนาจปกครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถในกรณีอื่นๆ ตามกฎหมาย ก็เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่เป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ โดยสามารถยื่นคำร้องทุกข์ได้โดยอิสระ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความประสงค์ของบุคคลผู้หย่อนความสามารถว่าต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 236 ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่มิบุคคลสองคนหรือมากกว่าที่มีสิทธิยื่น

คำร้องทุกข์ ความล้มเหลวของคนหนึ่งในเรื่องระยะเวลาการร้องทุกข์จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ดังนั้น การนับระยะเวลาการร้องทุกข์ 6 เดือนของบุคคลผู้หย่อนความสามารถและผู้แทนตามกฎหมาย จึงแยกจากกัน และการขาดอายุความของบุคคลหนึ่ง ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้มีสิทธิร้องทุกข์คนอื่น ด้วย ดังตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกา ตัดสินวันที่ 29 พฤษภาคม 1953 ที่ว่า แม้ว่าเหยื่อจะรู้ถึงการกระทำความผิดเกิน 6 เดือนแล้ว แต่หากตัวแทนทางกฎหมายทำการร้องทุกข์ภายใน ระยะเวลา 6 เดือนก็เริ่มนับตั้งแต่ที่ตนเองรู้ตัวผู้กระทำความผิด คำร้องทุกข์ก็มีผลใช้บังคับได้

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศแล้ว พบว่า ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา สหพันธรัฐเยอรมนี และญี่ปุ่น ได้บัญญัติเรื่องอายุความทางอาญาของบุคคลผู้หย่อนความสามารถไว้แตกต่างจากบุคคลที่มีความสามารถเต็ม โดยประเทศสหรัฐอเมริกาแม้ไม่มีความผิดอันยอมความได้ แต่ในความผิดอาญาซึ่งมีลักษณะคล้ายความผิดอาญาต่อแผ่นดินนั้น ก็ได้มีการขยายอายุความสำหรับผู้เสียหายซึ่งผู้เยาว์ซึ่งถูกกระทำความผิดทางเพศหรือเนื้อตัวร่างกายออกไปจนมีอายุพอสมควรตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนในประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีความผิดใกล้เคียงกับความผิดอันยอมความได้ของประเทศไทย แม้ในรายละเอียดจะมีเนื้อหาแตกต่างกันบ้าง แต่หลักสำคัญที่เหมือนกันคือ มีการกำหนดให้ผู้แทนตามกฎหมายของบุคคลผู้หย่อนความสามารถนั้นมีสิทธิร้องทุกข์และระยะเวลาในการนับอายุความร้องทุกข์นั้นจะเริ่มนับตั้งแต่เมื่อผู้แทนตามกฎหมายนั้นรู้การกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถนั้น ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าว การที่ประเทศไทยใช้อายุความร้องทุกข์ 3 เดือน นับแต่ผู้เสียหายรู้เรื่องการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด กับบุคคลทุกประเภทไม่ว่าจะหย่อนความสามารถหรือไม่ จึงเป็นการไม่เป็นธรรมและไม่ได้คุ้มครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถนั้นให้เพียงพอ จึงสมควรให้อายุความร้องทุกข์ของประเทศไทยเริ่มนับเมื่อผู้มีอำนาจจัดการแทนตามกฎหมายของผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถนั้นทราบด้วย

เมื่อศึกษาเรื่องผู้มีอำนาจจัดการแทนตามกฎหมายของประเทศไทยแล้ว พบว่า กฎหมายได้กำหนดคุ้มครองไว้เฉพาะกรณีของผู้เยาว์ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถเท่านั้น จะไม่มีผู้มีอำนาจจัดการแทนของคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือบุคคลที่อาจถูกสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ เช่น คนปัญญาอ่อน คนที่เป็นโรคสมองเสื่อม หรือหูหนวกตาบอด เป็นต้น ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญ เพราะหากผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถซึ่งถูกจัดอยู่ในกลุ่มของ

คนเสมือนไร้ความสามารถ ก็จะทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองในการดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกับบุคคลผู้หย่อนความสามารถซึ่งเป็นผู้เยาว์ และคนไร้ความสามารถ ทั้งที่ควรได้รับการคุ้มครองโดยเท่าเทียมกัน

ในขณะที่สหพันธรัฐเยอรมนีและญี่ปุ่น ได้กำหนดให้ผู้แทนตามกฎหมายทุกประเภท คือ ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ เป็นผู้มีสิทธิในการร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ โดยเมื่อพิจารณาในเนื้อหาของผู้หย่อนความสามารถแต่ละประเภทของประเทศเยอรมนีและญี่ปุ่นแล้ว จะมีลักษณะของความผิดปกติทางจิตหรือความผิดปกติทางร่างกาย ซึ่งบุคคลเสมือนไร้ความสามารถของประเทศไทย บางประเภทก็มีลักษณะดังกล่าวด้วย คือ ผู้มีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และผู้มีกายพิการ แต่กลับไม่มีการบัญญัติให้ผู้พิทักษ์ของบุคคลดังกล่าวมีสิทธิร้องทุกข์ด้วย ถือเป็นข้อบกพร่องที่สำคัญของกฎหมายไทย ส่งผลให้ไม่สามารถคุ้มครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถทุกประเภทในเรื่องการร้องทุกข์

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 โดยเพิ่มเติมวรรคสองไว้ในกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ให้อายุความร้องทุกข์เริ่มนับเมื่อผู้มีอำนาจจัดแทนผู้เสียหายรู้การกระทำและรู้ตัวผู้กระทำความผิด และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(1) และมาตรา 6 โดยเพิ่มเติมให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนรวมถึงผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งมีกายพิการหรือจิต ฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และผู้แทนเฉพาะคดีของบุคคลซึ่งมีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบซึ่งไม่มีผู้พิทักษ์ หรือซึ่งผู้พิทักษ์ไม่สามารถทำหน้าที่โดยเหตุใดเหตุหนึ่ง รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เสมือนไร้ความสามารถที่มีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบด้วย เมื่อแก้ไขแล้วบทกฎหมายจะเป็นดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96

“ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

ในกรณีผู้เสียหายตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ให้อายุความสามเดือนเริ่มนับแต่วันที่ผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(1)

“บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่มีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบซึ่งอยู่ในความดูแล”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6 วรรคแรก

“ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือเป็นผู้มีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบไม่มีผู้พิทักษ์ หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ไม่สามารถทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถที่มีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบนั้นๆ ญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้”

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มผู้มีอำนาจจัดการแทนของบุคคลผู้หย่อนความสามารถประเภทคนเสมือนไร้ความสามารถที่มีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเข้าไว้ด้วยนั้น จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายเดิมให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้คนที่มีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เช่น คนหูหนวก ตาบอด เป็นใบ้ คนปัญญาอ่อน หรือคนที่เป็นโรคสมองเสื่อม เป็นต้น ให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยให้ผู้พิทักษ์เข้ามามีอำนาจจัดการแทนในการดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายเหล่านี้ได้ ซึ่งการแก้ไขมาตรานี้ จะส่งผลทั้งต่อคดีอาญาต่อแผ่นดินและคดีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการนับอายุความซึ่งได้ทำการแก้ไขในประมวลกฎหมายอาญาด้วย

ส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา เรื่องการนับอายุความร้องทุกข์กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ โดยให้เริ่มนับเมื่อผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด จะเป็นการขยายอายุความร้องทุกข์ของบุคคลผู้หย่อนความสามารถให้ยาวออกไป โดยอายุความร้องทุกข์จะยังไม่เริ่มนับจนกว่าผู้มีอำนาจจัดการแทนจะรู้ โดยบุคคลผู้หย่อนความสามารถยังมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ด้วยตนเอง และในกรณีผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องและตัวผู้กระทำความผิดก็มีเวลาเหลือเพียงพอที่จะทำการร้องทุกข์ได้ทัน เป็นการรักษาสีทธิให้กับบุคคลผู้หย่อนความสามารถได้อย่างดียิ่ง

รายการอ้างอิง

- กิตติพงษ์ คงเรือง. (2556). *บทบาทของพนักงานอัยการในฐานะโจทก์กับการถอนคำร้องทุกข์และการยอมความในคดีที่ต้องร้องทุกข์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2550). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไปว่าด้วยบุคคลธรรมดาและหลักทั่วไปว่าด้วยนิติบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- คณิต ณ นคร. (2551). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จุฬารัตน์ ยะปะนัน. (2553). *จุลนิติ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- พงศ์อิทธิ ภูษิตโทยโคย. (2554). *ความผิดต่อส่วนตัว: ศึกษาปัญหาการดำเนินคดีในศาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2553). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เศรษฐบุตร์ อธิธรรมวินิจ, ชนภัทร วินยวัฒน์ และคมวัชร เอียงอ่อง. (2552). *การลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล: ศึกษากรณีการกำหนดความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2558). *วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาด้วยหลักกฎหมายเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์.
- Shigemitsu, D. (1965). *Japanese Criminal Procedure*. trans. B. J. George Jr. New Jersey: Fred B. Rothman & Co.
- Wing-Cheong Chan. (2008). *Support for Victims of Crime in Asia*. Oxon: Routledge.